

UIT HET

INDISCHE LEVEN.

DOOR

Dr. W. R. ^[alter]_[obert] VAN HOËVELL.

TWEEDE DRUK. = oo

AMSTERDAM,

WED. J. C. VAN KESTEREN & Zoon.

1865.

42. A
Digitized by Google

— »De groote heeren u helpen,» dacht ik, en met een viel mijn oog op al die levensmiddelen en behoeften, waaronder de goede Javanen torschten, en die voor ons daarboven onontbeerlijk zouden zijn — terwijl ik nog niets had bespeurd, wat tot veraangenaming van hun verblijf zou moeten dienen. En toen ik daarbij bedacht, dat zij den weg hadden gezocht en gebaad, dat de meesten hunner liepen en wij reden, dat zij op gevaarlijke plaatsen onze paarden leidden, in een woord, dat zij alles voor ons en wij niets voor hen gedaan hadden, — moet ik bekennen, dat dit antwoord mij een raadsel was. Maar de bukkel bragt mij weldra uit den droom. Hij sprak van de geesten, die op den Tjermei huis houden, van hunne geweldig groote kracht en majesteit, en van de noodzakelijkheid, om dus hun gezelschap niet alléén, maar in vereeniging met velen te zoeken. De hulp van ons »groote heeren,» gelijk de man ons geliefde te noemen, bestond derhalve daarin, dat wij de eerste aanleiding gaven, dat wij het middelpunt waren der vereeniging van een aantal menschen, die met elkander den togt ondernamen, om den invloed der geesten te kunnen trotseren.

Lach den »dommen Javaan» hier niet uit. Dit denkbeeld is de grondslag der suprematie, die gij over hem uitoefent. Stonden zijn physiek vermogen en uw morele invloed niet in die verhouding, welke mijn bukkel daar zoo even, in zijne eenvoudigheid, zoo juist met een paar woorden uitdrukte; verkeerde niet hij in de zwakheid der kinderjaren en gij in de kracht des mannelijken leeftijds, dan was het uit met uwe overheersching. Gij zijt de motor, die hen in beweging brengt, zij zijn de raderen der machine; gij zijt de geest, die het ligchaam bestuurt, zij zijn de leden.

Al wie het beklimmen van een berg voor een gemakkelijke zaak houdt, heeft het nog nooit gedaan. De Tjermei is een der minst moeilijke bergen, die ik bezocht — en toch zoudt gij verbaasd staan, als ik u al de krachtsinspanning, al de zweedroppelen, al de beklemdede ademhalingen beschreef, die het

ons kostte eer wij boven waren. In 't begin ging 't nog al wel. Wij reden door geregelde koffijtuinen, die ons een aangename lommer aanboden, en klommen en daalden door een paar ravijnen, en klommen weder tot wij een aanplant van »boschkoffij» bereikten. Nu bevonden wij ons meer dan 5000 voet boven de oppervlakte der zee, en 't klimaat is hier reeds zoo geheel verschillend van het gewone luchtgestel van Java, dat wij de heesters der geurige vrucht van Mocca geheel ont-aard vonden, met zware donker gekleurde bladeren, kort in eengedrongen en zonder vruchten. Die tuinen zijn dan ook verlaten, en spoedig zal de krachtvolle vegetatie door ontelbare boom- en heestersoorten de plaats weder onkenbaar maken, waar vroeger menschen-handen gearbeid hebben.

— »Waardoor zijn die gaten ontstaan?» vroeg ik mijnen bukkel, die mij nog altoos vergezelde, hem op ronde indruk-selen in den grond wijzende, van ongeveer anderhalf voet in dia-meter, op geregelden afstand van elkander.

— »Dat zijn de voetstappen van eenen rhinoceros», ant-woordde hij mij, zonder zijn gelaat te vertrekken, op de phleg-matiekste wijze van de wereld: — »en naar 't mij voorkomt, is het nog geen uur geleden, dat hij hier is geweest», voegde hij er bij.

— »Een rhinoceros!» — riep ik uit — »maar is 't dan niet beter terug te keeren? Wij hebben slechts één geweer bij ons, en dat is bestemd, om paauwen en ander gevogelte te schieten, en dus met hagel geladen.

— »Zoo als Mijnheer verkiest — maar gij behoeft anders niet bang te wezen, want die dieren gaan loopen, als zij zoo veel menschen zien.»

Gij zult u misschien met mijn vrees vermaken, maar ik geloof dat menigeen die met mij gemeen zou hebben. De duisternis van een ondoordringbaar woud, uit hoog geboomte en digte heesters zaamgesteld, waar nimmer een zonnestraal binnen dringt; de diepe stilte, die onder de donkere gewelven zoo indrukwekkend heerscht; de onafzienbare afgrond, aan wiens rand gij lang-

zaam voortrijdt, langs een voetpad, dat, ter breedte van een Nederlandsche el, in den berg is uitgehouwen, en dus aan de andere zijde door steile wanden begrensd is — dat alles verwekt eene aandoening van huivering. Gij vervolgt, in gedachten verzonken, uwen weg. Gij laat uwe phantasie den vrijen teugel — en eensklaps vertelt men u, dat een dier reuzen des wouds in uwe nabijheid is. Daar behooren sterker zenuwen toe dan de mijne, om bij zulk eene gelegenheid geene rilling te gevoelen.

Ondertusschen ging onze togt zonder eenige ongelukken voort. Plotseling verlieten wij den rand des afgronds en klommen meer regtstreeks naar boven; het pad werd al smaller en smaller, al steiler en steiler, al moeilijker en moeilijker; het donkere woud werd al digter en digter, de vegetatie bij elken tred krachtvoller. Reeds tweemaal had ik van paard moeten verwisselen, omdat de schuimende en hijgende dieren den vermoeiden ruiters niet verder konden dragen; reeds menigwerf had ik de oogen gesloten, en mij aan de voorzigtigheid van het snuivende ros geheel overgegeven, wanneer een klein pad, aan beide zijden door eene onafzienbare steile diepte omzoomd, de eenige weg was die naar boven leidde. Er werd niet veel meer gesproken; ieder had genoeg te doen met te zorgen, dat hij in den zadel bleef zitten, met zijn voorhoofd aftevegen, en met nu en dan te hijgen naar den adem — dan dat hij zich nog veel met zijnen achter- of voor-man zou bemoeijen. Ik liet echter de treffende gezigten, die verscheiden schilderachtige partijen in het donkere woud aanboden, niet ongenoten. Men heeft wel eens beweerd, dat de natuur geheel op zich zelf, ontdaan van al de versierselen der kunst, niet zoo schoon meer zou wezen — maar beklim den Tjermei, en zie die bevallige groepen, waar nooit een menschelijke hand een spa in de aarde stak; zie die honderdjarige boomen, aan wier stam duizenden en duizenden parasieten bloeijen; zie die ontelbare verscheidenheid van bladen en bloemen; adem op tallooze plaatsen den welriekenden geur in van heerlijke bloemen; hoor ginds het

II.

DE TIJGER EN DE DIEREN.

Ik heb u de eerste groep mijner tafereelen voorgesteld. Zijt gij 't nog niet moede, dan noodig ik u uit tot de bezigtiging der tweede, die het opschrift draagt: »de tijger en de dieren.»

Behalve door den tijger, zijn de wouden van Java nog door vele andere soorten van wild gedierte bevolkt. De rhinoceros, de wilde stier, het wilde varken, vele species van groote en kleine slangen en talloze meer kunnen er dikwijls vreeselijke verwoestingen aanrigten.

Er heerscht onder die allen een eeuwigdurende strijd, maar boven allen heerscht de tijger. Hij is de schrik der bosschen — hij is altoos de aanvaller — hij behaalt de overwinning over elken vijand! Is het moed, die ze hem verzekert? Ik geloof dat gij hem onregt zoudt doen, zoo gij zijnen moed betwijfeldet. Maar toch, er schittert iets anders uit die fonkelende oogen dan moed.

Bijna nimmer ontmoet gij op Java een tijger in 't wild. Ik ken menschen, die jaren achtereen in 't gebergte hebben gewoond, maar voor wie zulk eene ontmoeting een uiterst zeldzaam geval was. Ik zelf heb in de meest woeste, onbevolkte, afgelegen wildernissen gedwaald, maar slechts eens heb ik er een gezien, toen ik hem opzocht. Daar is eene natuurlijke reden voor. Wij maken onze togten als de zon aan den hemel schijnt — maar in den regel ligt de tijger dan in zijn schuilhoek, dan verbergt hij zich voor de zonnestralen, dan slaapt hij. Wel ben ik met mijne reisgenooten in zijne nabijheid geweest. Onze paarden gaven er ons berigt van. Wanneer zij het bloeddorstige dier door hun reukorgaan bespeurden, dan spitsten zij hunne ooren van angst en vertwijfeling, dan bliezen zij den adem uit de wijdgeopende neusgaten, dan was 't

als of wij ze onder ons voelden trillen en sidderen. Maar toch vertoonde zich de tijger niet, en hield hij zich schuil in het woud. Slechts bij uitzondering drijft de honger hem des daags uit zijn hol. In den nacht waakt hij, leeft, rooft en vermoordt hij. Bespieden wij hem op zijne nachtelijke wandelingen.

In December van het jaar 1839 ondernam ik met eenige vrienden een zeer vermoeijend uitstapje naar de solfatara van den Salak, in de provincie Buitenzorg. Den nacht bragten wij door in eene kleine hut, op eene hoogte van bijna 2000 voet, midden in de bosschen van Tjampea, die de heiligen van dezen vuurberg bedekken. 't Was een schoone en heldere nacht; millioenen starren fonkelden aan den onbewolkten hemel, en de volle maan verspreidde een zacht, maar schitterend licht, zoo als zij het alleen tusschen de keerkringen vermag. En toch drong het slechts met moeite hier en daar door de donkere gewelven der boomen, wier witachtig grijze, loodregte stammen, als zoo vele zuilen, de groene bogen schenen te dragen. 't Is alles stil in 't rond, maar 't is de stilte van eenen Indischen nacht. De volle middag is daar het beeld van den dood — de nacht van kalme beweging en levende rust. Altijd hoort gij iets. Nu eens oefenen talrijke nachtinsekten onvermoeid hunne geluidorganen — dan weder zingen ontelbare krekels, in de struiken verspreid, op schelle toonen eenen avondzang — daar belasten honderden padden en kikvorschen zich met de baspartij — nu en dan mengt zich het eentoonig geschreeuw van de hagedissen (gekko's) er tusschen, die het rietdak onzer hut bewonen. Maar ziet — daar wordt plotseling dit gansche orkest overschreeuwd door een klagend gehuil, al sneller en scherper, al snijdender en harder.

Wij vlogen naar buiten, om te onderzoeken wat het was. Het geraas hield aan, maar bleek nu, op eenen aanmerkelijken afstand, diep in het woud zijnen oorsprong te nemen. De Javanen, die ons vergezelden, ontvouwden ons de reden. 't Was het angstgeschreeuw van de apen, die deze bosschen bewonen. Wanneer een talrijke groep in de, dikwijls honderd voet hoge,

kruinen der boomen zich gerust aan den slaap heeft overgegeven, dan nadert een groote gestreepte tijger en vlijt zich aan den voet neder. Naauwelijks heeft een der bevolking in de takken het monster opgemerkt, of de schrik perst hem een klagend gehuil af. Allen ontwaken — allen zien den koning der verschrikking beneden — allen schreeuwen — en alleen de tegenwoordigheid van dat vreeselijk dier jaagt hun zulk een doodangst aan, dat zij geheel verbijsterd, op en door elkander, van tak tot tak springen, en, onder huilen en jammeren, de een den ander verdringen. Ondertusschen blijft de tijger stil en rustig liggen — maar onbewegelijk fonkelen zijne oogen de arme apen aan — tot dat er eindelijk een, in de verwar- ring en het rumoer, naar beneden valt, die dan gegrepen en verslonden wordt.

De wilde stier is een der schoonste dieren van Java's wil- dernissen. Ook op hem aast de tijger; maar hij treedt hem niet tegen in een open ridderlijken kamp; hij bespiedt zijne gangen, wacht hem af in eene hinderlaag, en bespringt hem verraderlijk. Daar ligt de moordenaar op zijne loer in de digte struiken; hij weet, dat hij zijne prooi weldra zal zien, want het malsche gras heeft den stier reeds menigen nacht herwaarts gelokt. Daar nadert eindelijk het trotsche, fraai geteekende, met sierlijke hoornen gekroonde dier. Rustig, van geen ge- vaar bewust, voor geen gevaar bevreesd, omdat het de kracht van zijn spieren en kop en hoornen kent, geniet het de geu- rige kruiden, door den daauw van den nacht besproeid. De tij- ger ligt onbewegelijk, hij verroert zich niet, hij houdt zijnen adem in, hij wacht — de stier komt al grazende digter bij — nog eene kleine wending en de gelegenheid zal gunstig zijn — en nu — slechts één enkele sprong — de tijger zit zijn prooi op den rug — hij heeft hem zijne klauwen in de breede borst geslagen — hij heeft hem de slag tanden in den korten nek ge- zet — een vreeselijk gebrul weergalmt in den nacht en weer- kaatst door 't gebergte — de stier ijlt, woedend van pijn, in 't digtste van het woud, maar de tijger blijft in dezelfde hou-

ding — de stier slaat in razernij de horens tegen de stammen der boomen, de tijger verroert zich niet — de smarten doen den stier al harder en harder voortijlen, de tijger drijft zijne tanden en klaauwen al dieper en dieper in het vleesch — de stier werpt zich op den grond, wentelt zich om, de tijger laat los, doet een enkelen sprong, zet zijne tanden in den strot van zijn slagtoffer — en weldra blaast het roghelend den laatsten adem uit.

Er is nog een reusachtige kampvechter op Java, met wien de tijger zich niet ligt in eenen strijd zal wagen, tenzij hij hem op dezelfde verraderlijke wijze kan bespringen. 't Is de buffel, even leelijk als goedaardig, even log als sterk. Beiden ontwijken elkander. Maar de menschelijke wreedheid weet hen kunstmatig den een tegen den ander aan te hitsen, en tot eenen kamp op leven en dood te voeren. Ik bevond mij in 1843 te Djokjokarta. In deze vorstelijke residentie woonde ik onder anderen zulk een bloedig volksvermaak bij. In het gevolg van den sulthan begaven wij ons naar de zitplaatsen der toeschouwers, ongeveer tien schreden van een hok verwijderd, geheel rond, 300 voet in diameter en 12 voet hoog. 't Was zamengesteld uit zware palissaden, op zulk eenen afstand in den grond geheid, dat wij er gemakkelijk konden door heen zien. Daarin stond een groote, zwarte, breedgeschofte buffel, met regelmatig gebogen hoornen, die vooraf waren gescherpt. Op een wenk van den sulthan werd de schuif van een kleiner hok geopend, en eensklaps schiet een reusachtige koninklijke tijger in het strijdperk. Naauwelijks heeft hij den buffel bespeurd, of hij doet eenen sprong naar zijnen vijand. Maar het loome dier schijnt als door eene tooverroede van aard en inborst veranderd. Met eene vlugge wending houdt het den aanvaller zijne hoornen voor, zoodat het niet anders dan van voren te bespringen is. De tijger loert met den kop op den grond tusschen de uitgestrekte voorpooten — en sneller dan het licht heeft hij, onder een gebrul waarvan ons alle zenuwen trilden, klaauwen en tanden tusschen de oogen en neusgaten van den

buffel geslagen. Met eene woedende kracht slingert de gewonde reus hem tegen de omheijning van het hok, zoodat zijne beenderen kraken — tweemaal weerstaat hij den schok dier slingering, eerst de derdemaal laat hij los. De buffel had vreeselijk geleden; even boven den neus gaapte een raauwe wond, waaruit het bloed stroomde. Hij scheen vermoeid; zijne ademhaling was zwaar en gedrukt; hij had geen lust het gevecht te hervatten. In een hoek van het hok lag de tijger, afgemat, naar lucht hijgende, met opgesperden muil en gesloten oogen. De buffel had zich 't eerst hersteld; het bloed hield op te vloeijen, en onafgewend hield hij den blik op zijnen, naar 't scheen, uitgeputten vijand. Maar ziet — daar wordt de schuif van een ander hok geopend, en een tweede tijger, nog grooter dan de vorige, springt op de kampplaats. Met éénen blik heeft hij het strijdperk overzien. Naauwelijks is hij er, of hij waagt den aanval. Maar de beweging van den buffel is nog vlugger en sneller dan de zijne, en, thans gelukkiger dan met zijnen eersten kampvechter, vangt hij den tijger met zijne hoornen op, beukt hem tegen de palissaden en vertrappt hem met de pooten.

Daar lagen de beide kampioenen, zoo 't scheen te zieltogen, en de buffel als overwinnaar tusschen hen in. De strijdlust was nu aan beide zijden geweken — want ze kenden elkanders krachten. De kamp zou geëindigd zijn, indien de grootere wreedheid der menschen die der dieren niet had opgewekt en aangespoord. Op de bamboelatten, waarmede het hok bedekt was, zaten eenige Javanen. Met een stekelige plant, somtijds met een afkooksel van Spaansche peper, werd de teedere huid van den goedaardigen buffel door hen geprikkeld, om hem tot woede te brengen. De hijgende tijgers bedekten zij met stroo; dat staken zij in den brand. Zoo dwong men hen het gevecht te hervatten.

Maar 't werd nu een afschuwelijk schouwspel, dat ik u sparen wil, een schouwspel, dat te meer walging en afgrijzen verwekt, omdat wij hier niet meer den bloeddorst en het instinkt van zelfbehoud, de woede van den verdediger, aanschou-

wen, — maar een onnatuurlijken strijd van krachten, die, zoo zij niet kunstmatig werden opgewekt, elkander zouden ontzien en ongemoeid laten. Neen! de dieren zijn zoo wreed niet; zij zijn althans zoo dwaas niet. Zij ontwijken de een den ander, indien niet een overwigt van list of verraad of sterkte den aanvaller de overwinning verzekert. Ja, er kunnen oogenblikken zijn, waarin het schichtige hert ongedeerd naast den tijger staat, en er vrede is tusschen de zwakken en de sterken, tusschen de koningen der wouden en hunne prooi. Kent gij de schoone schilderij van den Javaanschen schilder Radhen Saleh? Zij versiert een der paleizen des Konings. Een meesterlijken greep heeft hij in de dierenwereld van Java gedaan. Een wildernis zoo als ik er straks eene beschreven heb, een graswoestijn, die, gelijk menigwerf gebeurt, in vlammen staat — en hier een steile, loodregte, onpeilbaar diepe afgrond. Daar nadert de alles verterende vuurgloed. Twee tijgers, een wilde stier, herten en reeën zijn er voor gevlugt, tot den rand van dien afgrond! Een der tijgers zweeft er reeds boven en houdt zich krampachtig vast. Geen bloeddorst meer in zijne oogen, maar angst en vertwijfeling; geen woede meer uit de blikken van den stier, maar schrik en ontzetting: geen vrees meer voor den tijger bij de herten en de reeën, maar siddering voor den naderenden brand! Het gemeenschappelijk gevaar heeft de dieren bijeengebragt en den eindeloozen oorlog doen vergeten!

III.

DE TIJGER EN DE MENSCHEN.

Ik ben genaderd tot de laatste groep mijner tafereelen, die ik genoemd heb: »de tijger en de menschen.” Gij zoudt misschien veronderstellen, dat de Javanen den tijger een onverzoenlijken haat toedragen — en toch zoudt gij u vergissen. Zij

haten niet het geheele geslacht, maar slechts enkele individuen, zij haten wanneer zij mishandeld, bedrogen of beledigd zijn. Als een tijger des nachts in het dorp is doorgedrongen, en kippen of geiten of paarden heeft geveld, als hij in het bosch een dorpsgenoot heeft vermoord — dan eerst verklaren zij hem den oorlog. Anders zijn zij zonder wrok, onverschillig, ja zelfs met zekeren eerbied voor hem beziel. Onder de tallooze vormen, waarin het bijgeloof dat volk nog altoos ongelukkig maakt, behoort ook de meening, dat de ziel van sommige menschen in dieren overgaat. En zoo gelooven zij zich vooral met den krokodil en den tijger in dat opzigt naauw verwant. Maar wanneer er een ongeluk in het dorp is gebeurd, dan kan die verwantschap den moordenaar niet meer beveiligen. Bovendien zijn er twee hefboomen, die het gevaar voor den tijger vergrooten. De eene is die, welke op Java en in de geheele wereld zoo veel in beweging brengt, de *auri sacra fames*. Het gouvernement heeft eene vrij aanzienlijke premie gesteld op het doden dezer dieren. De tweede is het bevel van vorsten en hoofden, om ze levend te vangen, ten einde voor zulke volksvermaken te dienen, als ik u er straks een beschreef. De wil der overheid overwint op Java zelfs de kracht van het bijgeloof.

Groot is het vernuft en de behendigheid, waarmee de Javanen, op die wijze daartoe aangespoord, in 't vangen van den tijger te werk gaan. Zij doen het op onderscheidene manieren, die zich alle door de meeste eenvoudigheid kenmerken. Nu eens door een lang naauw hok te maken van palissaden en boomstammen, met eene valdeur aan de eene zijde en aan de andere een geit tot lokaas. Heeft de tijger zich daardoor laten verschalken, dan wordt hij met lanssteken, tusschen de palissaden door, afgemaakt. Een andere manier is het graven van een diep vierkant gat in den grond met loodregte wanden. Dat gat wordt bedekt met graszoden op zeer dunne en broze takken, zoodat alles wat eenige noemenswaardige zwaarte heeft en er op komt, er doorvalt.

't Gebeurde eens, dat een Javaan 's avonds laat naar zijne

woning terugkeerde, en niet wetende, dat men zulk eene verrassing voor den tijger gemaakt had, er op liep en er instortte. Hij kon er niet meer uit, en zette zich in een der hoeken neêr, om geduldig den morgen af te wachten. Maar naauwelijks had hij zoo een half uur doorgebracht, of een tijger volgt zijn voorbeeld en valt met een zwaren slag in het hol. Wie schetst de angst van den Javaan? Met een kloppend hart dringt hij zich zoo ver hij kan in den hoek, verroert zich niet, en ziet sidderend het oogenblik genaken, dat hij eene prooi wordt van zijn medegevangene. Maar deze is door het gebeurde even ontsteld, let niet op den Javaan, tracht vruchteloos tegen de loodrechte wanden op te komen, en vleit zich eindelijk in een tegenovergestelden hoek neder. Toen de zon hare eerste stralen wierp, kwamen een paar dorpsbewoners bij het hol en zagen dit schouwspel. De eerste indruk is verbazing! Een tijger en hun vriend in dezelfde val! Maar hoe hem er uitgered? Maken zij veel rumoer en beweging, komen zij met touwen of ladders, dan wordt de tijger verschrikt en zijn arme medegevangene wiskunstig zeker zijn slagtoffer. Zij denken na; zij overleggen; zij halen eenige bamboezen stokken, steken die langzaam, ongemerkt tusschen den Javaan en den tijger; zonderen beiden van elkander af, halen hunnen dorpsgenoot er uit, en onttrekken hem op die wijze aan het vreeselijk gevaar.

Tot de fabeltjes, die de Javanen u van den tijger verhalen, behoort ook, dat hij niet zelden verschillende gedaanten aanneemt, om zoo de menschen te verschalken en meester te worden van zijn prooi. Op zekeren avond, toen ik mij in eene pasangrahan bevond, op een togt door een gedeelte van de Preanger-regentschappen, had ik er alleen Javanen tot gezelschap. Weldra viel het gesprek op den schrik der wouden, op den tijger, allerlei geschiedenissen werden mij meêgedeeld, en toen langzamerhand de goede lieden zich hadden verwijderd, spookten die verhalen mij zoodanig door 't hoofd, dat ik den slaap niet kon vatten. Een anekdote bovenal, door een mijner volgelingen, een vluggen aardigen jongen, op de koddigste manier

verteld, had mij doen schateren van lagchen. Ik amuseerde mij, in den slapeloozen nacht, met ze op de volgende wijze op te schrijven. Het sprookje, dat mij verzekerd werd werkelijk te hebben plaats gehad, steunde op het volksgeloof der gedaanteverwisselingen, die de tijger, naar hij verkiest, kan aannemen.

„De val is digt!” roept schel en luid
 Het volk van Tjikalengka uit,
 „De val is digt, de tijger beet!
 „Elk hou zich met zijn lans gereed!”

En als een stroom, met woest geweld,
 Vliegt ieder naar het allang-veld,
 Om 't ondier, dat zoo menig nacht
 Het dorp in oproer heeft gebragt,
 En geit en schaaap en hoen geslagt,
 Te geven wat hem lang reeds wacht.
 Men ijlt naar buiten, en een kring
 Van honderd man staat, tuk op bloed,
 Geschaard, vol vuur en heldenmoed,
 Om 't hok, waarin men 't monster ving,
 En ieders lans en elks gezigt
 Is roerloos op één punt gerigt.
 Men hoort geen woord meer, geen geluid,
 En allen vlammen op den buit.

Daar treedt het kampong-hoofd vooruit
 Naar 't hok, waar ieders oog op staart;
 Hij trekt de schuif weg, die het sluit....
 Maar schrik bevangt het volk, en vaart
 Door ieders hart bij 't geen m' ontwaart.
 Want 't is geen tijger, die men dacht
 Dat brullend en met reuzenkracht
 Er uit zou springen — 't is een man,
 Die bevend, siddrend voor hem staat
 En die van angst niet spreken kan;
 En naast hem hoort m'een zacht geblaas.

Men kijkt en tuurt, totdat m'in 't end
 Den priester van het dorp herkent;
 Die klagend roept: „ach! laat me er uit!”

Den voorgen avond wou de guit
 Het geitje stelen, dat in 't hok
 Als lokaas diende voor den buit,
 Maar, tot zijn straf, was toen de stok
 Gevallen, die de valdeur sluit,
 En onze dominé was prijs!
 Hij bidt op jammerende wijs:
 „ Ach, vrienden, helpt mij toch en haalt
 „ Me er uit! 'k Ben gistren, naar ik gis,
 „ Toen 'k 's avonds, in de duisternis,
 „ Naar huis wou gaan, hier in gedwaald!”
 Zoo smeekt de priester, maar 't was mis.
 „ „ Neen! — roept het volk — gij fopt ons niet!
 „ „ Wij weten, wat ons oog hier ziet,
 „ „ Al doet ge u als *penghoelo* voor,
 „ „ Al treft uw jammeren ons oor,
 „ „ Wij kennen al die tooverij!
 „ „ Hoe vleijend ook uw klaaglied zij,
 „ „ Wij worden door geen schijn verblind,
 „ „ Een tijger zijt ge, en blijft ge vrind!” “
 „ Maar, mannen, hoort, geloof mij toch!”
 Zoo jammert hij met wee en och.
 „ „ Neen! — schreeuwt men — neen!” “ en de ijzren heg
 Van honderd lansen grijnst hem aan
 En dreigt hem en verspert den weg.

„ Ach! vrienden, laat me in vrede gaan,
 „ Ik heb u nimmer kwaad gedaan!”

„ „ Wat! — tiert het volk, — wat zegt ge daar?
 „ „ Geen kwaad aan ons gedaan? en waar
 „ „ Zijn dan de kippen, die gij staalt,
 „ „ De geiten, door u weggehaald?
 „ „ En hadt gij een van ons ontmoet
 „ „ Dan was hij er om koud geweest
 „ „ En had uw *tijgermaag* gevoed!” “

„Mijn tijgermaag? — maar 'k ben geen beest,
 „Ik ben uw priester, die u trouwt,
 „Die voor u bidt, en als gij sterft,
 „Een plaats bij Mahomed verwerft.
 „'t Is zeker, dat het u berouwt
 „Zoo gij mij niet in vrêe laat gaan;
 „Bedenk toch eens! wie zal voortaan
 „Uw kroost besnijden, en uw graf
 „Bewaken, snijdt gij 't leven me af?

Dat werkt — zij zien elkander aan,
 Verlegen wat te doen: misschien —
 Wie weet? — is 't toch geen tijger, maar
 De priester, dien zij voor-zich zien?
 De duistre zaak is ver van klaar.
 In 't eind komt men tot dit besluit:
 De lijder trede er langzaam uit;
 Hij nadere gedwee de heg
 Van lansen, die het hok omringt,
 En zoo hij dan niet brult en springt;
 Geen aanval doet, maar stil zijn weg
 Vervolgt — dan is hij wat hij schijnt.

De priester, die dit vonnis hoort,
 Klimt 't hok uit en treedt langzaam voort.
 De vrees van 't goede volk verdwijnt;
 Het laat hem verder ongestoord
 Vertrekken en gelooft zijn woord.
 En de arme dominé is blij,
 Hij komt er met den schrik van vrij.

Een vorstelijk vermaak is de tijgerjagt. Eens woonde ik er
 eene bij in de omstreken van Ngawi, in de residentie Madioen.
 't Was bij die gelegenheid, dat ik een tijger in 't wild zag.
 't Zou de moeite waard zijn, die jagtpartij uitvoerig te beschrij-
 ven. Genoeg zij het thans, dat 5 of 600 menschen, met pie-
 ken en klewangs of korte slagzwaarden gewapend, een uitge-
 breid terrein in de wildernis bezetten, waar men te voren zich

overtuigd heeft, dat de tijger zich ophoudt. Dan loopt men langzaam en zoo geregeld mogelijk naar 't middenpunt te zamen, brengt het dier in een zich meer en meer vernaauwend kring, en lokt op die wijze een gevecht met hem uit op leven en dood. Het is een vorstelijk vermaak, maar zoo gevaarlijk, dat men meestal ongelukken te betreuren heeft, en ik althans aan ééne enkele jagtpartij genoeg had.

Vrij wat veiliger, met minder vermoeijenis en gemakkelijker, kunt gij den strijd tusschen menschen en den tijger aan de hoven der vorsten van Java zien. Hebt gij er lust toe, hoor dan naar 't geen ik den 28 Mei 1840 te Soerakarta heb bijgewoond. 1) Wij zitten met den keizer op een soort van balkon of amphitheater. Vóór ons strekt zich een plein uit in een der voorhoven van het paleis, waarop een tienduizental Javanen, in drie dubbele rijen in 't vierkant, geschaard is. Zij zijn allen met lange pieken gewapend. In 't midden van dit vierkant staan vijf groote hokken, met stroo en andere brandbare stoffen bedekt. Op een wenk van den keizer begeven zich twee Javanen langzaam, statig, en met vele buigingen en draaijingen van de verschillende ligchaamsdeelen (tandak), naar een der hokken. Na hun eerbiedsbewijs voor den vorst gemaakt te hebben, klimt de een op het hok, en trekt de schuif open. Daar ziet gij den tijger, wel met den rug naar de opening gekeerd, maar toch in de gelegenheid, om zijne gevangenis te verlaten. De man op het hok laat de schuif tot tweemaal toe weder vallen, opent ze dan voor de derde maal, gaat langzaam van het hok af, en zet zich naast de geopende tijgerkooi neder. Middelerwijl heeft zijn makker het stroo in brand gestoken, en plaatst hij zich nu eveneens naast het hok. Zoo wachten zij, met den tijger tusschen zich in, geduldig het teeken van den keizer, dat hun vrijheid zal geven om zich in den kring terug

1) Uitvoeriger en naauwkeuriger heb ik dit tiggergevecht beschreven in een opstel, geplaatst in het *Tijdschrift voor Nederlandsch Indië*, 3de jaargang, deel 1, blz. 298 enz.

te trekken. Eindelijk wordt het gegeven, zij maken op nieuw hun eerbiedsbewijs, staan op, en verwijderen zich even langzaam en statig en op dezelfde wijze als zij gekomen zijn.

Ondertusschen zijn de blikken van duizenden en duizenden toeschouwers op de opening van het weldra in vlammen staande hok gerigt. Eensklaps springt het prachtige dier er uit. Het blijft plotseling staan en ziet in stomme verbazing om zich heen. 't Is een koningstijger, een der grootste soort. Trotsch op zijn schitterend gele kleed, met bruinachtig zwarte, evenwijdige strepen, staat hij daar, en blikst onbevreesd op de spitsen der lanssen, die hem van vier zijden in drie dubbele rijen tegenblinken. Hij gevoelt zich los van banden en gevangenis — hij gevoelt zich weder vrij. Is het de uitdrukking der vreugde, die hem woest zijn staart doet slaan, zijne oogen vonken doet schieten, zijn huilend gebrul doet weergalmen? Is het de vreugde, die hem zich doet neêrvlijen met den vreeselijken kop op den grond tusschen de voorpooten? Langzaam staat hij op, langzaam treedt hij de gelederen van het carré voorbij, en laat er rustig het oog over gaan. Een prachtig schouwspel! Hij is vrij — zou hij nu menschen en wapenen vreezen? Daar hij aan de eene zijde van het vierkant geen uitweg ziet, begeeft hij zich met eenige drift naar de andere. Maar ook daar vindt hij alles gesloten. Zijn gang wordt al sneller en sneller. Hij laat een kort en schor gebrul hooren en loopt in galop, dwars door 't carré, naar den tegenovergestelden kant. Maar overal dalen een dozijn lanssen als een ijzeren heg hem tegen, overal ziet hij het blinkend staal op zich gerigt. Zijn galop wordt nog sneller en gejaagder — al langs de rijen — met fonkelende oogen — daar valt hij in woede en vertwijfeling op de speerlieden aan! Maar 't is zijn laatste sprong. Op de lanssen opgevangen, tuimelt hij achteruit, rolt een paar maal, hals over kop, over den grond, springt weder op de beenen, doet nog eenige stappen verder, werpt zich nog eens, maar flauw en wankelend, op zijne vijanden — tot hij nieuwe wonden ontvangt, en, zich omwentelende en den grond met zijn bloed ver-

wende, als een onverschrokken held voor de overmagt is gevallen.

Een van de tijgers, die op deze wijze, tot vermaak van het volk, hun leven moesten verliezen, deed even voor zijnen dood menig hart nog angstig kloppen. Bij den eersten aanval, dien hij op het carré waagde, deed hij een gelukkigen, verbazenden sprong, vloog over de wapenen, die hem tegen werden gehouden, heen, en vlugtte in een der binnenhoven van het paleis. Groot was de schrik, die de meeste Europesche toeschouwers beving; maar de Javanen en vooral de keizer bleven even bedaard, deftig en marmerkoud, als zij gedurende het geheele gevecht waren geweest. De voorouderlijke gewoonte (adat) brengt mede, dat bij een tijgergevecht allen een eerbiedig stilzwijgen bewaren, en niet van hunne zitplaatsen opstaan vóór alles geëindigd is; zij bleven aan deze gewoonte getrouw, ook toen wij ons over het ontsnappen van den tijger verontrustten. Kort daarop vernamen wij echter, dat hij tusschen twee muren was gevonden en afgemaakt, zonder eenige andere ongelukken, dan het verwonden van een Javaan, die hem had in den weg gestaan.

Lezers! ik heb u hier en daar op Java rondgeleid, u enkele tafereelen van dat eiland voorgesteld. De weinige menschen, die gij zaagt, kenmerkten zich door onwetendheid, bijgeloof, zelfs door wreedheid; de natuur, die gij aanschouwdet, was ruw en woest en wild. Maar, gelijk gij den eersten onregt zoudt doen, indien gij hun, in weérwil van hun gebrek aan beschaving, niet zeer vele goede en voortreffelijke eigenschappen toeschreeft, zoo zoudt gij ook de natuur van Java in haren aard miskennen, indien gij vergat, dat zij tallooze zachte, liefelijke en bevallige tooneelen bezit. Als gij door dat een vijfde bebouwde gedeelte trekt, dan is de tijger verdwenen, en heeft de wildernis voor vruchtbare landouwen plaats gemaakt. Dan laghen vriendelijke dalen u toe, wier bewoners in den land-

bouw hun rijkdom zoeken; dan weidt uw oog over onafzienbare vlakten, met de rijkste kultuur overdekt; dan ziet gij talrijke kudden, die vreedzaam grazen in malsche weiden; dan noodigen bekoorlijke dorpjes u uit, waar, in de koele lommer der vruchtboomen, de huizen en de hutten der bewoners zich verschuilen; dan verheugt gij u in de weldaden der beschaving, die zich over Java begint te verspreiden.

Maar veel blijft er nog te doen. Die vier vijfde gedeelten wachten grootendeels slechts op de hand van den mensch, om de tigers te verdrijven en het land in een lustoord te herscheppen. De twaalf milioenen Javanen zijn ook bestemd tot eene hoogere ontwikkeling, zijn vatbaar voor al de edele en voortreffelijke eigenschappen eener Christelijke beschaving. Aan Nederland is die taak opgedragen. God geve, dat, onder den scepter van Nederland, eenmaal het kouter door den grond worde getrokken, waar de tijger thans nog rooft en moordt, en de geest van 't Christendom de harten vervulle, die thans nog angstig kloppen voor de schrikbeelden van het bijgeloof!
